

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2023.45.16>

УДК: 376-053.4-056.264:81'234

А. Г. Снізак

demchenko.anya.95@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0001-0658-0590>

ЗАСТОСУВАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

У статті аналізується використання нетрадиційних технологій в логопедичній роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями. Зокрема такі методи, як логоритміка, казкотерапія та музикотерапія, які використовуються для вдосконалення й оптимізації процесів корекції порушень мовленнєвого розвитку у дітей. Зазначено, що логопедична робота із включенням логоритмічних завдань має позитивні результати у розвитку мовлення дітей. Досліджено досвід сучасних теоретиків та практиків арт-терапії, які наголошують на актуальності проблем казкотерапевтичних методів роботи та ефективності її використання у логопедичній роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями. Встановлено, що музикотерапія позитивно впливає на розвиток гармонійної особистості дитини через вплив на комунікативні та інтелектуальні здібності, емоційно-почуттєву сферу, психофізіологічний стан. Охарактеризовано форми музикотерапії.

Ключові слова: мовлення, порушення мовленнєвого розвитку, корекційно-логопедична робота, нетрадиційні технології, логопедична ритміка.

Постановка проблеми. Збільшення кількості дітей із порушеннями мовлення, у порівнянні з минулими десятиліттями вимагає пошуку нових методів та технологій у роботі з ними, які б поєднувалися з традиційними. Тож надзвичайно актуальним є питання підвищення ефективності та результативності корекції та розвитку мовлення дітей в рамках комплексного гармонійного розвитку особистості. Сучасний процес корекційно-розвивального навчання дітей дошкільного віку базується на традиційних методах з використанням інноваційних технологій, запровадженням нетрадиційних форм роботи, включенням у склад команди супроводу фахівців з різних сфер (педагогіка, психологія та медицина), які працюють за єдиною індивідуальною схемою для кожної дитини.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема використання сучасних нетрадиційних технологій у логопедичній роботі досліджується науковцями багатьох галузей: логопедії, педагогіки, психології та медицини.

Безумовно, тема порушення мовлення у дітей є не новим, але актуальним напрямом дослідження науковців. Базові засади діагностики та корекції порушення у розвитку мовлення висвітлені у працях видатних науковців корекційної педагогіки Т. Ахутіної, Л. Вассермана, Т. Власової, Л. Виготського, І. Мамайчука, Л. Шипіциної та ін. Питання мовленнєвих порушень у дітей широко розкрито у працях І. Мартиненко, І. Марченко, Н. Пахомової, Н. Савінової, Є. Соботович, Н. Черидніченко, М. Шеремет та інших. А пошуками інноваційних підходів у розвитку та корекції мовлення, які базуються на багаторічному досвіді вчених, цінність якого перевірена десятиліттями, та удосконаленням наявних методик займаються Ю. Коломієць, С. Конопляста, О. Ревуцька, Ю. Рібцун, В. Тищенко, Н. Черидніченко тощо. Порушення мовлення часто негативно впливають на формування особистості дитини та є основою для виникнення специфічних особливостей емоційно-вольової сфери, це зазначали у своїх працях С. Конопляста, І. Мартиненко, Т. Сак, В. Селіверстов та інші.

Тому особливу увагу слід приділяти пошуку ефективних методів корекційного впливу на розвиток мовлення дітей, які б передбачали поєднання класичних та нетрадиційних технологій

логопедичного впливу.

Метою статті є аналіз нетрадиційних технологій у корекційній роботі з дітьми, які мають мовленнєві порушення.

Виклад матеріалу дослідження. Поняття «технології», за визначенням С. Коноплястої та Т. Сак (2010), – це сукупність прийомів, які застосовуються у будь-якій справі, ремеслі чи мистецтві. А поняття «педагогічна технологія» трактується як сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають особливий набір і склад форм, методів, прийомів та засобів навчання; це організаційно-методичний інструмент педагогічного процесу.

Нетрадиційні методи корекції мовлення – це багатогранний, творчий та комплексний процес створення, впровадження та використання нового практичного засобу, який спрямовано на розкриття потенційних можливостей дитини, досягнення нею оптимального рівня розвитку та сприймання. Науковці відзначають, що нетрадиційні методи в сучасній логопедії є одними з найбільш ефективних засобів профілактики й корекції порушень у мовленнєвому розвитку. Особливо важливим є застосування нетрадиційних методів у корекції важких порушень мовлення у дітей дошкільного віку (дизартрія, алалія, заїкання, афазія та ін) (Л. Колісник, 2021).

Досліджуючи праці науковців, Н. Бабич (2017) вказує на те, що сучасними технологіями в логопедичній практиці є: доповненням до загальноприйнятих або ж базових технологій (технології діагностики, постановки звуків, формування мовленнєвого дихання); новими методами та прийомами (мають вищу ефективність та, здебільшого, є авторськими надбаннями педагога); новими способами взаємодії педагога та дитини, педагога та батьків; новими вимогами до включення у роботу збережених та корекції порушених психічних функцій.

Аналіз наукових джерел з проблеми дослідження показав, що використання в логопедичній роботі різноманітних нетрадиційних технологій, запобігає втомі дітей, підтримує пізнавальну активність у дітей з різними мовленнєвими порушеннями, підвищує ефективність корекційного впливу. Включення нетрадиційних технологій у систему логопедичного впливу є новим етапом розвитку освітнього процесу, мета якого полягає в поєднанні сучасних технологій та традиційних засобів. Отже, кожен логопед повинен оволодівати сучасними технологіями і методиками та правильно застосовувати їх у практичній діяльності.

В. Галущенко (2016) пропонує поділити інноваційні технології на основні групи:

- інформаційно-комунікаційні технології (взаємодія з інформацією);
- дистанційні освітні технології (використовуються, в основному, під час роботи з батьками);
- психокорекційні технології (казкотерапія, сміхотерапія, кольоротерапія, психогімнастика та ін.);
- педагогічні технології з використанням нетрадиційних прийомів (ароматерапія, хромотерапія, бібліотерапія, літотерапія тощо);
- здоров'язберігаючі технології (кріотерапія, логопедичний та пальцевий масаж, логоритміка, су-джок-терапія, дихальні техніки та ін.);
- змішані технології (традиційні технології з елементами зазначених вище технологій).

Зупинимося на детальному описі технологій логоритміки, казкотерапії та музикотерапії, адже ці методи роботи при комплексному їх застосуванні можуть підсилити ефект дії одна одної.

На думку практиків (В. Корсун, О. Денисяка, Н. Базима, 2017), логопедична ритміка (логоритміка) – це одна із найважливіших логопедичних технологій, яка може бути впроваджена у корекційну роботу з дітьми, які мають будь-яке порушення мовлення як первинного, так і вторинного характеру. Науковці наголошують, що використання співу, ритмічних вправ, рухливих та сюжетно-рольових ігор сприяє розвитку загальної рухливості, активності мовленнєвої моторики, координації відділів периферичного мовленнєвого апарату, мовленнєвого дихання та плавності висловлювань.

Г. Котломанітова (2018) пояснює термін «логоритміка» як систему фізичних вправ, яка побудована на зв'язку слова, рухів та музики. А також азначає, що логоритміку необхідно застосовувати у лікувально-корекційній роботі з дітьми, які мають мовленнєві або інтелектуальні порушення. Дану методику доцільно застосовувати у дошкільних і загальноосвітніх закладах з навчальною, пізнавальною, розвивальною та виховною метою.

Основними засобами логоритміки є:

- ходьба й маршрування в різних напрямках;
- вправи для регуляції м'язового тону;
- вправи спрямовані на розвиток дихання, голосу та артикуляції;
- вправи спрямовані на розвиток уваги;
- мовленнєві вправи без музичного супроводження;
- спів; вправи для розвитку чуття музичного темпу;
- гра на музичних інструментах; вправи на розвиток творчої ініціативи (О. Шпирна, М. Коваленко, 2012).

Логоритміку можна застосовувати на фронтальних та індивідуальних заняттях із розвитку мовлення, фізичної культури, музики та хореографії. Водночас елементи логоритмічних вправ можна використовувати й поза заняттями (у різних іграх, на прогулянках та екскурсіях, під час виховних заходів) (В. Найдич, 2019).

Для того, щоб застосування засобів логопедичної ритміки сприяло покращенню стану мовлення дітей, а також загалом справляло позитивний вплив на їх психофізичний розвиток, важливо дотримуватися тих методичних принципів.

Принцип відповідності (А. Сімко, 2017) змісту засобів логопедичної ритміки психофізичним можливостям дитини, а зміст логоритмічних завдань має розроблятися з урахуванням індивідуальних особливостей дітей (конкретність мислення, уповільненість та фрагментарність сприйняття, труднощі усвідомлення, збереження й відтворення інформації). Важливими методичними показниками відповідності використання засобів логопедичної ритміки особливостям психофізичного розвитку дітей слід вважати такі:

- зміст завдань має бути близьким до досвіду дітей, зрозумілим;
- мовлення педагога – повільне, виразне, не містить незрозумілої для дітей термінології;
- інструкції педагога мають супроводжуватися показом наочності або зразка;
- завдання варто пояснювати декілька разів, переконавшись, що діти його зрозуміли.

Принцип систематичності, лінійності та концентричності застосування засобів логопедичної ритміки. Цей принцип відіграє значну роль у впровадженні засобів логопедичної ритміки в корекційно-педагогічний процес. Він вимагає послідовності в подачі інформації, логічного переходу від засвоєння попередньої інформації до нової.

Застосування засобів логопедичної ритміки має бути обов'язково сплановане за принципом лінійності та концентричності, враховуючи рівень мовлення дітей.

Принцип емоційності (Г. Хілько, 2013). У дітей з порушеннями мовлення можуть бути слабо виражені потреби в нових враженнях, допитливість, знижені пізнавальні інтереси та майже відсутнє бажання займатися різними видами діяльності. Тому емоційність процесу є визначальним фактором у застосуванні логоритмічних засобів у корекційній роботі з дітьми. Емоційність трактують, як певні умови, які справляють позитивний вплив на емоційно-чуттєву сферу дитини. До таких умов відносять:

- встановлення емоційного контакту з дитиною;
- емоційна поведінка і особиста зацікавленість педагога завданням (інтонація, міміка, жести);
- формування у дитини позитивного ставлення до ситуації;
- розвиток у дітей вмінь та навичок емоційно виразно виконувати логоритмічні завдання.

Впровадження засобів логопедичної ритміки в корекційну роботу з дітьми з порушеннями мовлення сприяє покращенню не лише показників мовленнєвого розвитку, дихання, загальної та дрібної моторики, а й вдосконаленню діяльності психічних процесів (сприйняття, мислення, пам'ять, увага, уява) та формуванню позитивних рис особистості. Заняття, які включають елементи логопедичної ритміки, рекомендовані дорослим з афазією, черепно-мозковими травмами, з постінсультним станом (О. Шпирна, М. Коваленко, 2012).

Казкотерапія, тобто використання казок, у виховній діяльності з дітьми старшого дошкільного віку науковці А. Васильченко, Т. Новодон, С. Ройз, О. Тараріна, Н. Тарнавська вважають ефективним. Текст та образи казок викликають асоціації, які мають паралель з життям дитини. Надалі асоціації складають основу для морального розвитку особистості дитини, виховного впливу та корекційної роботи.

Можливості казки, як жанру фольклору, зумовлюють її терапевтичний ефект у різних ситуаціях: казкотерапію розглядають і в освіті, і у вихованні, і у розвитку, і у тренінгах, і як інструмент психотерапії. Отже, казкотерапія, як зазначає І. Макєєва, – це інтеграційна діяльність, в якій дії уявної ситуації пов'язані з реальним спілкуванням, спрямованим на активність, самостійність, творчість, регулювання дитиною власних емоційних станів (І. Макєєва, 2002).

У своїх дослідженнях Н. Гавриш (2005) вказує на виховне та пізнавальне значення казки в процесі становлення дитини як особистості. Під час роботи з казками можна реалізовувати навчальні, виховні, пізнавальні та розвивальні завдання. Оскільки обов'язковим у логопедичній роботі з дітьми з порушенням мовлення є розвиток усного мовлення, що може включати навички переказування цілої казки та її частини; використовувати образну мову творів, передавати інтонаційно характер дійових осіб, тому робота з казками займає важливе місце у корекційній роботі.

Застосування казкотерапії (Н. Калька, 2020) може відбуватися різноманітними способами, серед найпопулярніших виокремлюють такі: аналіз казки (усвідомлення, інтерпретація, пояснення сюжету та поведінки героїв); розповідання казки, (розвиток фантазії та творчої уяви, розповідати казку можна від першої або третьої особи); переписування казки (переписування казки дає змогу шляхом вибору найбільш адекватних дій змінити ситуацію і звільнитися від внутрішньої напруги); постановка казки з використанням ляльок або програванням ролей (дитина має змогу максимально проявляти, виражати і переживати власні емоції); малюнок за мотивами казки (візуалізація героїв казки допомагає сфокусувати увагу на найважливіших подіях казки та емоціях дитини); програвання епізодів казки (забезпечує глибше усвідомлення емоційно значущих ситуацій і дає змогу пережити конкретні емоції); складання казки (допомагає виразити власну проблему через метафору казки).

У процесі читання казки діти засвоюють граматично правильно побудовані речення – узгодження частин мови між собою, використання зворотів, поєднання слів та словосполучень. У казці використовуються й образні висловлювання, які є зрозумілі для дітей, адже вони характеризують поведінку людей та тварин, явища природи та пори року. У подальшому дитина буде намагатись відтворити все це у власному мовленні.

У казкотерапії взаємопов'язані уявна ситуація з реальним спілкуванням, яке спрямоване на активність та самостійність у мовленнєвій діяльності. Казкотерапію можна використовувати на всіх етапах роботи з дітьми з порушеннями мовлення: від створення ситуації заохочення та позитивного настрою дитини, формування початкових навичок (артикуляційної моторики, правильного дихання, голосу тощо), до розвитку лексико-граматичної сторони мовлення та інтонаційно-виразного мовлення.

Як елемент роботи з текстом, для дітей цікава робота й зі скоромовками. У процесі роботи зі скоромовками діти вчаться регулювати силу голосу, інтонаційну насиченість мовлення, розвивають вміння вимовляти сполучення звуків, формують та розвивають чітку дикцію тощо (Н. Гавриш, 2005).

Дослідники зауважують, що використовуючи у своєму мовленні приказок та прислів'їв, діти навчаються чітко, лаконічно та виразно висловлювати свої думки і почуття, забарвлюючи при цьому своє мовлення інтонаційно. Відгадування і вигадання загадок також впливає на загальний розвиток дітей. Під час роботи із загадками діти вчаться користуватися різними засобами, добирати потрібні слова, поступово опановуючи образною системою мовлення.

Термін «музикотерапія», який найчастіше використовується у літературі, має греко-латинське походження і означає «зцілення музикою» (О. Федій, 2009). Музикотерапія – це вид терапії, де музика використовується з лікувальною або корекційною метою (Н. Базима, О. Мороз, 2013).

Проаналізувавши наукові доробки українських та зарубіжних дослідників, Н. Базима та О. Мороз (2013) зазначають, що музикотерапію використовують в країнах усього світу, для лікування та профілактики широкого спектру порушень: мовленнєвих порушень та відхилень у розвитку, сенсорного дефіциту, психосоматичних порушень, розладів аутичного спектру.

Науковці зазначають, що музикотерапевтичні заняття спрямовані на розвиток комунікативних умінь; стимуляцію звуконаслідувань та вокалізації; розвиток розуміння зверненого мовлення; розвиток музичного слуху; релаксацію; розвиток координації рухів, дрібної та загальної моторики. Музичні засоби допомагають формувати та розвивати здатність диференціації мовленнєвих та немовленнєвих звуків, визначати джерело звуку та співвідносити звук із джерелом (Н. Базима, О. Мороз, 2013). Спів покращує мовлення дітей, адже співаючи, діти протяжно вимовляють слова. Це допомагає формувати чітку

вимову, сприяє правильному засвоєнню слів. Також, слова в піснях підпорядковані ритму та послідовності, тому дітям легше запам'ятовувати і відтворювати мелодії пісень та їх текст разом, аніж ці компоненти окремо (В. Кошель, М. Новик, 2020).

Музикотерапію зазвичай прийнято ділити на активну та пасивну (О. Тараріна, 2014). Пасивна музикотерапія включає слухання, сприймання музики та подальше обговорення відчуттів, які виникли під час прослуховування музичного твору (А. Кошель, 2017). Основною метою активної музикотерапії є включення дитини в соціальні групи, тому в музичному супроводі добре відпрацьовуються різні комунікативні навички, що є важливим, на наш погляд, для дітей із порушеннями мовлення. Активна музикотерапія передбачає участь в різних видах музичної діяльності, а саме: співах, музичних рухах, інструментальному музикуванні тощо (А. Кошель, 2017). В процесі занять з елементами активної музикотерапії, окрім формування комунікативних навичок, відбувається й інтеграція дітей в соціальні групи (Н. Базима, О. Мороз, 2013).

Важливе значення має вокалотерапія (використання співу), що забезпечує корекцію порушень мовлення, а також навчання діафрагмального типу дихання, що є основою для формування мовлення дитини. Пасивна музикотерапія характеризується тим, що музичний вплив може здійснюватися у процесі прослуховування спеціально створених аудіо музичних програм (Н. Базима, О. Мороз, 2013). Так встановлено, що твори класиків, завдяки їхній ліричній мелодійності, мають релаксаційний вплив та допомагають в подоланні стресу. Слухаючи музикотерапевтичні твори відбувається складне поєднання почуттів та думок дитини. Сприймання музики дітьми з порушеннями мовлення має свої особливості. Тому аналіз можливостей дітей сприймати музику, уміння емоційно відгукуватися на музику є важливим діагностичним показником, що визначає ефективність застосування музикотерапії у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення, зору, з затримкою психічного розвитку, розумово відсталими дітьми, з РАС та ДЦП. Отже, застосування тієї чи іншої форми музикотерапії як психокорекційної методики визначається, перш за все, варіантом та характером порушень у кожної дитини, її можливостями та корекційними завданнями. А неправильне використання музикотерапії може здійснювати не корекційний, а психотравмуючий вплив на дитину.

Отже, і логопедична ритміка, і казкотерапія, і музикотерапія є ефективними в роботі з дітьми з порушеннями мовлення. А комбінація цих технологій підвищує результативність процесів корекції та розвитку в першу чергу мовленнєвої діяльності дітей, а також їхніх пізнавальних та творчих здібностей; вдосконалення діяльності психічних процесів; створює комфортний простір для самовираження; дає можливість висловлювати свої емоції та почуття; покращує соціальну адаптацію та навички спілкування; сприяє всебічному розвитку дітей; сприяє вдосконаленню взаємодії з оточуючими.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, використання нетрадиційних технологій в корекційно-розвивальному процесі дає можливість підвищити ефективність логопедичної роботи з дітьми з порушеннями мовлення та формує свідоме ставлення до власного мовлення. Використання сучасних технологій на логопедичних заняттях стимулює зацікавленість дітей до якості мовлення, за допомогою урізноманітнення навчальних прийомів та засобів, спонукає до ефективного засвоєння матеріалу.

Перспективи наших подальших досліджень полягають у вивченні особливостей застосування нетрадиційних технологій в корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення та розробленні рекомендацій щодо впровадження елементів логоритміки в систему логопедичних занять.

Список використаних джерел:

1. **Бабич, Н. М.** (2017) Використання техніки орофасіальної міофункціональної терапії в логопедичній практиці / Н. М. Бабич, К. О. Кібальна, Т. В. Мельніченко // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції, (14 квітня 2017 р., м. Суми) / М-во освіти і науки України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка, Навчально-науковий ін-т фізичної культури, Кафедра логопедії; Управління освіти і науки Сумської міської ради; [редкол.: А. А. Сбруєва, Г. Ю. Ніколаї, В. С. Бугрій та ін.]. – Суми: ФОП Цьома С. П. – С. 39–42.
2. **Базима Н. В.** (2013) Значення музикотерапії для розвитку мовлення у дітей з аутистичними порушеннями / Н. В. Базима, О. В. Мороз. // Логопедія. – С. 3–8.
3. **Бондаренко Ю. А.** (2016) Музикотерапія в системі корекційної допомоги дошкільникам зі зниженим зором / Ю. А. Бондаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. - № 47. - С. 154-159.
4. **Гавриш Н. В.** (2005) Художнє слово і дитяче мовлення / Н. В. Гавриш. – Київ: "Редакція загальнопедагогічних газет", – 126 с.
5. **Галущенко В. І.**

- (2016) Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення / В. І. Галущенко. // Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки. – №7. – С. 62–70. 6. **Калька Н.** (2020) Практикум з арт-терапії: навчально-методичний посібник. Ч. 1. / Наталія Калька, Зоряна Ковальчук. – Львів: ЛьвДУВС, – 232 с. 7. **Колісник Л. В.** (2021) Вплив нетрадиційних методів та технологій на психоемоційний стан старших дошкільників з афазією / Л. В. Колісник. // Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. – №1. – С. 161–168. 8. **Конопляста С. Ю., Сак Т. В.** (2010) Логопсихологія: навч. посіб. / ред. М. К. Шеремет. Київ: Знання, 293 с. 9. **Корсун В. А.** (2017) Корекція мовленевих порушень у дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення засобами логоритміки / В. А. Корсун, О. М. Денисяка, Н. В. Базима. // Логопедія. – С. 21–40. 10. **Котломанітова Г. О.** (2018) Упровадження логоритміки в інклюзивне освітнє середовище початкової школи / Г. О. Котломанітова. // Теоретична і дидактична філологія: збірник наук. праць. – С. 84–93. 11. **Кошель В. М.** (2020) Використання музикотерапії в умовах освітнього процесу закладів дошкільної освіти: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», методистів, вихователів закладів дошкільної освіти, музичних керівників та батьків дітей дошкільного віку / В. М. Кошель, М. В. Новик. – Чернігів: ФОП Баликіна О.В. – 84 с. 12. **Кошель А. П.** (2017) Здоров'язбережувальні технології в закладах дошкільної освіти: навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» працівників закладів дошкільної освіти та батьків / А. П. Кошель. – Чернігів: ФОП Баликіна В. – 88 с. 13. **Макєєва І. П.** (2002) Казка як засіб розвитку емоційної сфери у дошкільнят з порушеннями поведінки / І. П. Макєєва. // Дошкільна освіта. – С. 70–75. 14. **Найдич В.М., Конюк Л.І.** (2014) Використання логоритмічних прийомів у корекційній роботі. Логопед. №3. С. 28–30. 15. **Сімко А. В.** Особливості розвитку психомоторної активності дітей / А. В. Сімко // Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки. - 2017. - Вип. 9(2). - С. 205-214. 16. **Тараріна О. В.** (2014) Арт-кухня: волшебные рецепты / О. В. Тараріна. – Луганськ: Елтон-2, – 140 с. 17. **Федій О. А.** (2009) Музикотерапія в професійній діяльності сучасного педагога / О. А. Федій. // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – С. 282–292. 18. **Хілько Г. О.** (2013) Логоритміка для дітей-логопатів дошкільного віку / Г. О. Хілько, І. М. Зятіна // Логопед. – №8. – С. 40-45. 19. **Шеремет М. К.** (2010) Логопедія. Підр., 2-ге вид., переробл. та доп. – Київ: Видавн. дім Слово, – 672 с. 20. **Шеремет М. К.** (2019) Хрестоматія з логопедії / М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. – Київ: КНТ. 21. **Шпирна О. М.** (2012) Використання логоритмічних прийомів у корекційній роботі: (початкова школа) / О. М. Шпирна, М. А. Коваленко. // Логопед: науково-методичний журнал. – С. 28–31.

References:

1. Baby`ch N. M. (2017) Vy`kory`stannya` tekhniky` orofacial`noy` miofunkcional`noy` terapiyi` v` logopedy`chnij` prakty`ci. Suchasni` problemy` logopediyi` ta` reabilitaciyi: materialy` VI` Vseukrayins`koyi` zaochnoy` naukovo-prakty`chnoyi` konferenciyi. April. Sumy. S. 39–42. 2. Bazy`ma N. V. (2013) Znachennya` muzy`koterapiyi` dlya` rozvy`tku` movlennya` u` ditej` z` auty`sty`chny`my` porushennyamy`. Logopediya. S. 3–8. 3. Bondarenko Yu. A. (2016) Muzykoterapiya` v` systemi` korektsiinoi` dopomohy` doshkilnykam` zi` znyzhenym` zorom. Naukovi` zapysky` Vinnytskoho` derzhavnogo` pedahohichnoho` universytetu` imeni` Mykhaila` Kotsiubynskoho. Seriya: Pedahohika` i` psykholohiia. S. 154–159. 4. Gavry`sh N. V. (2005) Xudozhnye` slovo` i` dy`tyache` movlennya. Ky`yiv. 126 s. 5. Galushhenko V. I. (2016) Zastosuvannya` innovacijny`x` logopedy`chny`x` tekhnologij` u` korekciynij` roboti` z` dit`my` z` porushennyamy` movlennya. Aktual`ni` py`tannya` korekciynoyi` osvity`. Pedagogichni` nauky. №7. S. 62–70. 6. Kalka, N. M. & Kovalchuk, Z. Ya. (2020). Praktykum` z` art-terapiyi` [Workshop` of` art` therapy]: navch.-metod. posibnyk. Ch. 1. Lviv: LvDUVS. 7. Khilko H. O., Ziatina I. M. (2013) Lohorytmika` dlia` ditei-lohopativ` doshkilnoho` viku. Lohoped. S. 40–45. 8. Kolisny`k L. V. (2021) Vply`v` netrady`cijny`x` metodiv` ta` tekhnologij` na` psy`xoemocijny`j` stan` starshy`x` doshkil`ny`kiv` z` afaziyeu. Psy`xologo-pedagogichni` problemy` suchasnoy` shkoly. №1. S. 161–168. 9. Konoplyasta S. Yu., Sak T. V. (2010) Logopsy`xologiya: navch. posib. / red. M. K. Sheremet. Ky`yiv: Znannya. 293 s. 10. Korsun V. A., Deny`syaka O. M., Bazy`ma N. V. (2017) Korekciya` movlennyevy`x` porushen` u` doshkil`ny`kiv` iz` zagal`ny`m` nedorozvy`nennym` movlennya` zasobamy` logory`tmiky`. Logopediya. S. 21–40. 11. Kotlomanitova G. O. (2018) Uprovadzhennya` logory`tmiky` v` inklyuzu`vne` osvithne` seredovy`shhe` pochatkovoyi` shkoly`. Teorety`chna` i` dy`dakty`chna` filologiya: zbirny`k` nauk. pracz`. S. 84–93. 12. Koshel` V. M. Novy`k M. V. (2020) Vy`kory`stannya` muzy`koterapiyi` v` umovax` osvithn`ogo` procesu` zakladiv` doshkil`noyi` osvity`: navchal`nometody`chny`j` posibny`k` dlya` studentiv` special`nosti` «Doshkil`na` osvita», metody`stiv`, vy`xovateliv` zakladiv` doshkil`noyi` osvity`, muzy`chny`x` kerivny`kiv` ta` bat`kiv` ditej` doshkil`nogo` viku. Chernigiv. 84 s. 13. Koshel` A. P. (2017) Zdorov`yazberezhual`ni` tekhnologiyi` v` zakladax` doshkil`noyi` osvity`: navch.-metod. posib. dlya` studentiv` special`nosti` «Doshkil`na` osvita» pracivny`kiv` zakladiv` doshkil`noyi` osvity` ta` bat`kiv. Chernigiv. 88 s. 14. Makyeyeva I. P. (2002) Kazka` yak` zasib` rozvy`tku` emocijnoyi` sefry` u` doshkil`nyat` z` porushennyamy` povedinky`. Doshkil`na` osvita. S. 70–75. 15. Naidych V.M., Koniuk L.I. (2014) Vykorystannia` lohorytmichnykh` priyomiv` u` korektsiinii` roboti. Lohoped. S. 28–30. 16. Simko A. V. (2017) Osoblyvosti` rozvytku` psykhomotornoi` aktyvnosti` ditei. Aktualni` pytannia` korektsiinoi` osvity. Pedahohichni` nauky. S. 205-214. 17. Tararina O. V. (2014) Art-kuxnya: volshebnye` recepty. Lugans`k. 140 s. 18. Fedij O. A. (2009) Muzy`koterapiya` v` profesijnij` diyal`nosti` suchasnogo. Visny`k` Lugans`kogo` nacional`nogo` universy`tetu` imeni` Tarasa` Shevchenka. Pedagogichni` nauky. S. 282–292. 19. Sheremet M. K. (2010) Logopediya. Pidr., 2-ge` vy`d., pererobl. ta` dop. Ky`yiv. 672 s. 20.

Sheremet M. K., Marty`nenko I. V. (2019) Xrestomatiya z logopediyi. Ky`yiv. 21. Shpy`rna O. M., Kovalenko M. A. (2012) Vy`kory`stannya logry`tmichny`x pry`jomiv u korekcijnij roboti: (pochatkova shkola). Logoped: naukovometody`chny`j zhurnal. S. 28–31.

Spivak Anna. Use non-traditional technologies in corrective work with children with speech disorders.

The article analyzes the use of non-traditional technologies in speech therapy work with children with speech disorders. In particular, such methods as logorhythms, fairy tale therapy, and music therapy, which are used to improve and optimize the processes of correcting disorders of speech development in children. It is noted that speech therapy work with the inclusion of logorhythmic tasks has positive results in the development of children's speech. The experience of modern theoreticians and practitioners of art therapy, who emphasize the relevance of the problems of fairy-tale therapeutic methods of work and the effectiveness of its use in speech therapy work with children with speech disorders, is studied. It has been established that music therapy has a positive effect on the development of a child's harmonious personality through its influence on communicative and intellectual abilities, the emotional and sensory sphere, and the psychophysiological state. The forms of music therapy are characterized.

Key words: speech, disorders of speech development, corrective and speech therapy work, non-traditional technologies, speech therapy rhythms.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2023.45.17>

УДК 376.36

В.М.Синьов

v.m.synov@udu.edu.ua

<https://orsid.org/0000-0001-5424-341X>

І.С.Маркусь

i.s.markus@npu.edu.ua

<https://orsid.org/0000-0003-0071-9798>

С.І.Герашенко

s.i.herashchenko@npu.edu.ua

<https://orsid.org/0000-0002-7829-9722>

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Стаття присвячена питанню особливостей становлення і розвитку мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями. У статті проаналізовані різні погляди науковців щодо визначення специфічних порушень мовлення та особливостей засвоєння дошкільниками з інтелектуальними порушеннями системи фонетичних, лексичних і граматичних узагальнень, що позначаються на стані їхнього імпресивного та експресивного мовлення.

У статті зазначено, що оволодіння мовленням дітьми дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями відбувається повільно та своєрідно. На кожному етапі мовленнєвого розвитку дошкільники з інтелектуальними порушеннями відчувають певні труднощі у засвоєнні тих чи інших одиниць мовлення. Це пов'язано з суттєвим недорозвиненням провідних психічних процесів та обмеженим мовленнєвим досвідом у дітей з інтелектуальними порушеннями. Недостатня чіткість слухового сприймання, недосконалість аналітико-синтетичної діяльності, обмеженість мовленнєвого і чуттєвого досвіду ускладнюють оволодіння дітьми з інтелектуальними порушеннями усіма видами мовленнєвої діяльності.

У тексті статті наголошено, що результати аналізу наукових досліджень та вивчення практичного досвіду з даного питання доводять необхідність подальших досліджень визначення стану та особливостей мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями, що дозволить побудувати ефективну систему корекційно-розвиткової та логопедичної роботи.

Ключові слова: мовлення, діти з інтелектуальними порушеннями, зв'язне мовлення, системні